

Marjan Žiberna

Smrt na Šmarni gori

Stari kriminalist, po videzu sodeč tik pred upokojitvijo, je bil kratek. “Na osnovi preiskave lahko to samo zanikam,” je s togostjo uradnika odgovoril na vprašanje, ki mu ga je zastavila televizijska novinarka, potem ko je z lista papirja prebral svoje ugotovitve. “Kot rečeno, odkrili nismo nobenih znakov nasilja. Očitno je šlo za nesrečo, kakršne se dogajajo. Žal.”

*

“Koliko časa že delava skupaj?” je po dolgih trenutkih molka, ko sta molče gledala skozi okno lokala, vprašal Peter. “Sedemnajst, osemnajst let?”

Pogledal ga je in čez trenutek rekel: “Nekaj takega, ja.” Ob misli, da se pred težkimi nalogami tako pogovarjajo policisti v klišejsko narejenih ameriških filmih, se je sam pri sebi kislo nasmehnil.

“Kako so se stvari spremenile v tem času,” je rekel Peter sam zase.

“Ja, res so se,” je prikimal.

Spet sta brez besed gledala skozi okno. Cesta je bila polna avtomobilov, tu in tam je po pločniku mimo prišel nič kaj zimsko oblečen pešec. Zunaj je bila zima, kakršne so bile zime zadnja leta. Topla, brez snega, z nizko med mestom obešenimi oblaki, temačna in turobna. Ko sem bil še mlad, so bile zime drugačne, je pomislil. Takrat so bile drugačne pomladi pa poletja in jeseni. Takrat je bil vreme drugačno, ves svet je bil drugačen. Takrat je bil drugačen on.

“Na čik grem,” je rekel čez čas in vstal.

Peter je pokimal. Vzela sta skodelici s kavo in stopila skozi vrata lokala. Sedla sta za eno od miz pod nadstreškom in si z odejo pokrila noge.

“Daj še meni enega,” je rekel Peter nekaj trenutkov po tistem, ko si je prižgal, in stegnil roko proti njemu.

“Si prepričan?” ga je začuden pogledal z namrščenim čelom.

“Prepričan,” je rekel Peter.

Vendar ni iztegnil roke, da bi mu ponudil cigareto. Škatlico in vžigalnik je položil predse na mizico in pustil, da si ju je Peter vzел sam. Prižgal si je, globoko potegnil dim in ga dolgo zadržal v pljučih. Potem je odprl usta in počasi izdihnil. Naslednjič je potegnil hitreje in skoraj bi se ga polotil kašelj. Dolgo si že ni prižgal, je pomislil, ko ga je gledal. Kaditi je nehal pred leti, ni čudno, da ga sili na kašelj. Takrat mu je, verižnemu kadilcu, slikanje pljuč pokazalo temno liso na enem od kril. Izkazala se je za nevarno, a mu je zdravnik rekel, naj neha kaditi, če se ne misli pokončati. Pa tudi Bernarda je močno pritisnila nanj. Takrat se je mukoma odvadil cigaret, po katerih je zdaj segel z rahlo drhtečo roko.

Ob misli na Bernardo, s katero je Peter imel boljše in slabše čase, kot jih pač imajo prej ali slej vsi pari, se je spomnil na Natašo. Še vedno se je včasih spraševal, kako je mogoče, da jima je po čudovitih začetnih letih vse spolzelo iz rok? Kako je mogoče, da na terapijo, ki so jima jo predlagali, nista niti pomislila, saj sta si bila takrat že prevelika tujca? In kako je mogoče, da ga njegova otroka zdaj nimata več za svojega ljubelega "tatija," kot sta ga imela nekoč? Da ga Andraž sovraži in da se ga Ema, kar ga je še veliko bolj bolelo, sramuje. Ampak bilo je mogoče. Ne samo mogoče, bilo je res.

Kaj mu je sploh ostalo po vseh teh letih, se je vse večkrat spraševal. Nič. Družina mu je propadla in propadal je on. Že leta ni več prebijal dolgih popoldanskih ur v delavnici, kot jih je nekoč, faliran študent elektrotehnike. Že leta ni več izumljal stvari, za katere se je pozneje vsakič znova izkazalo, da so jih izumili že davno pred njim. Ali da zamisli, ki so se mu zdele skoraj genialne, nimajo nobene prihodnosti, ker se vse zalomi pri denarju.

"Z nobenimi grafi ni mahal," so v tok njegovih misli segle Petrove besede.

"Ne, ni opletal s powerpointom," je odkimal.

Molčala sta. Ni jima bilo treba po nepotrebnem izgublјati besed. Po vseh teh letih sta skoraj vedno natančno vedela, kaj kdo misli.

Pomislil je, da mu je pravzaprav veliko lažje kot Petru, čeprav mu ne gre dobro. Ne da mu ne gre dobro, gre mu slabo, včasih prekleto slabo. Bil je vse bolj rejen plešec srednjih let, ki svoji bivši s težavo plačuje preživnino. Ki že leta živi kot podnajemnik in na tihem upa, da bo stara dva, ki sta bila enako čilega zdravja kot polna prezira do njega, starejšega od svojih dveh otrok, vendarle kmalu pobralo, da bo prišel vsaj do zastonj strehe nad glavo.

Vendar on vsaj ni imel kredita kot Peter. Ki je bil, prav tako kot on, ločenec, a se je znova poročil in dobil še dva otroka. Peter ne bi mogel tako zlahka, kot je včasih pomislil zase, stopiti še kam niže. On bi lahko ostal

brez službe, ga je tu in tam obšlo, lahko bi zdrsnil še za stopnico navzdol. Lahko bi nehal plačevati preživnino bivši, ki ga sovraži, lahko bi prekinil stike z otrokoma, ki se ga izogibata, se izgubil izpred oči svojima starima. Lahko bi šel med klošarje. No, še prej bi lahko poskusil kot izterjevalec. S svojo visoko, čeprav čedalje bolj zavaljeno postavo bi vsaj poskusil lahko. Obril bi se na balin, si kupil črn puli in usnjeno jakno, si nataknil sončna očala in mrko gledal v svet. Kakor je zadnja leta gledal tako ali tako. Peter s svojo drobno, nizko postavo nima niti te možnosti, je pomislil. Še med klošarje ne bi mogel ob dveh majhnih otrocih in Bernardi, s katero sta kar nekako plula naprej.

Peter. On je edini, ki mu je ostal, je pomislil. Ko se je ločeval, ga je Peter poklical več kot enkrat. "Zgnil boš," mu je rekel in ga zvlekel na nogomet, potem pa sta se ga skupaj napila.

Nista se pogovarjala o čustvih, kot sta se s svojimi prijateljicami pogovarjali njuni bivši ženi. Imela sta moške pogovore. Kako se bosta dogovorila glede malih dveh? Kako si bosta razdelila stanovanje? Kaj pa preživnina? A boš šel nazaj k starim? Take reči. Za nekaj časa mu je Peter celo priskrbel stanovanje, majhno plesnivo luknjo nekih sorodnikov, za katero pa ni bilo treba plačevati. In nekaj mesecev je vsako jutro napravil ovinek, da ga je pobral na poti v službo, ker je ostal brez avta.

Pozneje mu je usluge lahko vračal. Hinavci nekaterim morda ne bi rekli tako, trdeč da ni nobena usluga, če se prijateljevi ženi – in to sta bila, prijatelja, ne samo sodelavca ali kolega, je pomislil, morda prvič po vseh letih –, če se prijateljevi ženi zlažeš, da je njen mož prejšnjo noč popival s tabo in pijan zaspal na tvojem kavču z izpraznjeno baterijo na telefonu. Petru je pomagal, ko se je ločeval in se spravljal skupaj z Bernardo. Ko sta si z Bernardo urejala stanovanje, mu je na novo potegnil električno napeljavo in pomagal pri vsem ostalem. Ko se jima je rodil sin in potem še hčerka, ga je Peter obakrat prosil, naj bo njun krstni boter.

Drug drugemu sta pomagala v službi. Skupaj sta odhajala na teren, potem je eden odšel do dolžnika, do katerega sta morala tisti dan, drugi pa je zavil po svoje. Se razgledat v trgovino za kakšno stvarjo, domov dremat ali kamor koli že. Pozneje sta se dobila in se skupaj vrnila v pisarno napisat poročilo.

Tako kot vsi ostali sta Lavriču lahko prodajala meglo. No, vsaj nekaj časa se je zdelo tako. Lavrič je na urad prišel pred leti, z diplomom, ki je še dišala po barvi, sedel v svojo pisarno in nikoli zares stopil iz nje, da bi zvedel, kakšno je življenje *tam zunaj*. Ko je čez nekaj let sedel na šefovsko mesto, mu vsi grafi in analize niso nič pomagali, nič mu niso pomagali njegovi načrti za povečanje učinkovitosti. Na sestankih, ki jih

je nenehno skliceval, jim je kazal tabele in stolpce, govoril o številkah, ki jih morajo doseči. Resnih obrazov so ga zbrano poslušali, potem pa naprej pisali poročila, se še bolj kot prej pritoževali, še bolj preklinjali, kako so nemočni, ker jih onemogočajo zakoni, ki nimajo drugega namena, kot da ščitijo lopove.

Vendar se je Lavrič, ki se je prva leta zaletaval kot mlad bik, sčasoma unesel. Poročil se je, dobil dvojčka in včasih prihajal v službo neprespan in zlovoljen, nič več ni grozil s poostritvami nadzora in s točkovanji, zaradi katerih bodo slabi prerazporejeni in najslabši na cesti, kot je počel v začetni šefovski vnemi. Pravzaprav je tudi on samo hotel imeti svoj mir.

Vendar so se časi začeli spreminjati. Svet je zašel v težave in država z njim. Dolgo je gledala drugam in se delala, da je vse v najlepšem redu, ko pa je začela vse bolj zasoplo hropsti in se je bila prisiljena nehati sprenevedati, je postala živčna in popadljiva. Kolumnisti so začeli ugotavljati, da je sama sebi bolj sovražna, kot ji je svet okoli nje. In kar je veljalo za Jupitra, ni še nikoli veljalo za tiste, ki so bili niže v prehranjevalni verigi. Bili so globoko pod Jupitrom in Lavrič je moral tiste nad sabo zasuvati z vse večjimi kupi poročil, saj so jih morali ti v še večjih količinah predajati onim še više in tako dalje in tako naprej. Še vedno je mahal s tabelami in številkami, a vsi so vedeli, da je le malenkostno predeloval stare in da ne misli resno. Vedeli so, da z večjim izplenom le glasno opleta, zanima pa ga le *videz*. Videz pa je zahteval še več papirja in temu se ni bilo mogoče izogniti.

Zato niso več mogli med službo odhajati domov, in ko je sosed, ki je betoniral škarpo, potreboval pomoč, si niso mogli več vzeti bolniške brez strahu, da bi jo slabo odnesli, če se razve. Ves čas so morali biti dosegljivi na telefonu, pisati, kje so bili, v vsakem trenutku so morali biti zmožni pojasniti sleherni kilometer, prevožen s službenim avtomobilom. Obešali so jim nove in nove naloge, a so se tolažili, da imajo v časih, ki so vse bolj zajebani, vsaj ših, kakor koli je že klavrn. Pisali so zapisnike in poročila, prilagali k prilogam priloge in k prilogam prilog še dodatne priloge ter jih pošiljali Lavriču, da jih je lahko ta pošiljal naprej. Nihče jih ni mogel pregledati, a iz njihove količine je bilo jasno, da se trudijo, da garajo, pa čeprav zaradi tega državna vreča ni nič bolj polna.

Sčasoma so ugotovili, da Lavrič, ki sedi v svoji pisarni, za svoj mir vendarle dela in tuhta. Dve, tri leta je ohranjal stanje nespremenjeno, saj s svojimi grafi in analizami ni opletal le navzdol. Z njimi in z nepreglednimi kupi papirja je navzgor dokazoval, da je velik uspeh že to, da ne izterjajo nič manj, kot so pred leti. Potem pa so močneje pritisnili nanj in mu, kot so razbrali, zagrozili z razrešitvijo. Nekaj časa se je že zdelo, da bodo morali zdaj začeti dajati od sebe še kaj drugega kot kupe poročil. Vendar

je rešitev zase in zanje našel sam. Vreča na koncu ni bila nič bolj polna kot prej, a se je številka, ki so jo nabrali z izvršbami, končno vendarle povečala. Lavrič je iz svoje pisarne videl dlje, kot se je zdelo – spustil jih je nad male firme in obrtnike, ki so včasih poklicali, da trenutno nimajo denarja in da bodo plačali, ko ga dobijo. Kar so res skoraj brez izjeme napravili, zato so jih pustili na miru. A Lavrič jim je naložil, da takoj, ko prekoračijo rok, napravijo izvršbo. Pri čemer je bil tako prevejan, da se niso lotili vseh naenkrat, saj bi jih tako prestrašili in bi, da se izognejo stroškom, nekako le napraskali za pravočasno plačilo. Naročil jim je, naj jih molzejo izmenično. One, ki so bili nad njim, je zadovoljilo. Vsaj za nekaj časa.

“Zdaj sem jaz na vrsti,” je po premolku, ko mu je vse to zdrvelo skozi misli, rekel Peter.

Molčal je, potem pa, ko se mu je zdelo, da molk pomeni potrditev, rekel: “Ti?”

Moral je vsaj poskusiti dajati videz, da ni istega mnenja.

“Leskovca je spravil stran, zdaj sem jaz na vrsti.”

“Ti je kdaj kaj rekel?” je vprašal.

“Ni. Pa saj tudi Leskovcu ni. Zadnje leto sta imela z Dergancem precej boljše rezultate kot večina od nas, pa ni mogel nič napraviti.”

“No, ne vem,” je zamomljal. “Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha,” se je še domislil.

Peter je odkimal. “Leskovca je spravil stran, ko so mu naročili, da mora zaposliti še par ljudi. Zdaj pa mora odpuščati. Upam samo, da mi bo dal par mesecev, da se nekako znajdem.”

Molčal je. Kar je govoril Peter, je bilo res, miru je bilo konec. Zdaj je šlo prekletu zares. In Lavrič je znal stvari speljati do konca, čeprav mu sprva tega ne bi nihče pripisal.

Nekoč je na jutranjem sestanku, tako kot običajno, kazal svoje tabele in vsi so jih molče gledali. Nato je moral vsak odigrati svojo običajno vlogo – oni so bili inšpektorji, ki se morajo delati, da si bodo na moč prizadevali za večjo učinkovitost, on je kazal načrte, kako naj bi to dosegli, tako oni kot on pa so mislili le še na več zapisnikov in poročil, ki jih bodo predajali naprej. Takrat pa je Leskovec, ki nikoli ni znal držati jezika za zobmi, vstal in mu zabrusil:

“Pa kaj ne vidiš, da samo prekladamo papirje, nič drugega?”

Med zaposlenimi je zavladal mrtvaški molk, le Peter, živčen zaradi domačih skrbi, se je ob tem glasno zasmel. Leskovca je Derganc, njegov partner, vlekel nazaj na stol, a ni pomagalo. Bil je, kot pogosto zadnje čase, že pijan. Iz njega je kar drlo in Peter se je med tem še enkrat

zakrohotal. Lavrič je Leskovca, ki je s svojim blebetanjem kršil vse dogovore, gledal skoraj z začudenjem.

“Boljše bo, da greste ven,” mu je potem rekel, pospravil računalnik in predčasno zaključil sestanek. Ko je odhajal, je s pogledom poiskal Petra, ki se mu je ta pogled ulegel na prsi kot mora.

Čez dobro leto je Leskovec dobil knjižico. Lavrič ni niti enkrat izrekel grožnje, nikoli ga ni poklical na razgovor, nikoli mu ni niti z besedo ničesar omenil, ni mu nalagal dodatnih obveznosti ali posebej odvratnega dela. A se mu je na tihem obesil na pete, sledeč pravilniku do zadnje črke. In čez leto je bil Leskovec, vse bolj zapiti petdesetletnik, gimnazijski maturant brez uporabnega znanja, nepreklicno na cesti. Noben sindikat mu ni pomagal, ne odvjetniki ne delovna sodišča. Zdaj so o njem govorili, da je povsem propadel, menda so ga včasih videli posedati v parku s klošarji.

“Konec malice. A greva?” je pogledal Petra in vstal.

Šla sta v Grosuplje in počela to, kar sta pač počela že leta, iskala neplačnike.

“Pizda, pri takih človeka zamika, da bi kaj naredil,” je rekel, ko sta neuspešno stikala za naslovom, kamor sta bila napotena.

Našla naj bi človeka, ki je novačil bolgarske delavce za gradbišča, kolikor jih je še sploh bilo, in jih opeharil še za mizerno plačilo, zaradi katerega so odšli zdoma v nečloveške razmere. Ni bilo prvič, da sta zaman iskala naslov in pri sosedih izvedela, da hiše s številko, po kateri sta spraševala, sploh ni več, da pa je, stara bajta, še pred kratkim stala malo naprej, tam, vidita, kjer zdaj ob kupu ruševin stoji buldožer ... Podjetje, ki razen dolgov ni imelo nič več, pa je tip tako ali tako prepisal na klošarja, ki ga je staknil v parku. Morda ga je prepisal na Leskovca, je pomislil. Morda me bo kak podoben lopov kmalu pocukal za rokav in me za par sto evrov peljal k notarju, da mi proda tako podjetje, ga je spreletelo. Včasih bi se taki misli vsaj kislo nasmehnil, zdaj se ni mogel.

Nazaj sta se peljala v tišini. Poslušala sta radio, in ko so za noč napovedali ohladitev, za naslednji dan pa močno sneženje, je Peter rekel: “No, bodo vsaj otroci imeli nekaj od zime.”

Šla sta v pisarno in se spravila pisat poročilo. Še preden sta dobro začela, je na njegovi mizi zazvonil telefon. Lavrič ga je klical v svojo pisarno.

“Pridem,” je rekel in odložil slušalko.

Vrnil se je čez dobrih deset minut in ob Petrovem vprašujočem pogledu le skomignil.

“Zgleda, da nam bodo res začeli obešati še gostilne,” je rekel. “Na Šmar-no goro naju pošilja.”

“Na Šmarno?” se je Peter od svojega računalnika obrnil k njemu.

“Ja, na Šmarno. Menda zdajšnji najemnik polovico davkov utaji, nekaj zaposlenih ni prijavljenih, odprto pa ima, kakor se mu zazdi. Pokazal mi je papirje. Kot kaže, ga kar pošteno lomi.”

“Na Šmarno?” je bolj rekel, kot vprašal še enkrat Peter in ga gledal s široko razprtimi očmi.

“Ja, bova pa šla še malo v hribe, to je dobro za srce,” se je poskušal pošaliti in se že hotel obrniti k svojemu računalniku, da bi nadaljeval poročilo. A Petrov glas ni bil tak, kot je bil, kadar so jima naprtili kakšno dodatno obveznost. Še enkrat ga je ošinil s pogledom.

“Podcenjeval sem ga,” je rekel Peter sam zase, “preveč sem ga podcenjeval.”

“Koga? Lavriča ali tistega na Šmarni?”

Ni mu odgovoril in na ponovljeno vprašanje tudi ne.

“Ali veš, kdo je zdaj najemnik?” je končno vprašal Peter.

“Pojma nimam,” je skomignil. “Še prejšnjega se ne spomnim, pa so se vsi o njem pogovarjali, kot da je del familije. Sploh ne vem, kdaj sem bil nazadnje na Šmarni. Najbrž z Emo, ko je imela kakih šest ali sedem let.”

“Škoberne,” je rekel Peter. “Škoberne, Bernardin brat.”

“Huh, sranje,” je rekel in se zdaj povsem obrnil k Petru, ki je na svojem stolu strmел predse.

“No, pa saj ne bo prvi, saj sva parkrat že morala do koga, ki ga pozna,” je dodal, da bi ohrabil sodelavca, ki je bil videti čedalje bolj zgubljen.

“A veš kaj to pomeni? A veš kako sva z Bernardo?” je nazadnje izdaval Peter.

Vprašujoče ga je pogledal. Očitno nista tako, kot se mu zdi, včasih bolje, včasih slabše, a nekako shajata, je pomislil.

“Tik pred tem, da greva narazen,” je rekel Peter.

“Nisem vedel,” je rekel.

“Že zdaj malima tvezi vse mogoče, kadar me ni zraven. Ko pridem domov, me včasih gledata kot kakšnega monstruma. Pol ure porabim, da jima postane jasno, da sem samo njun oče.”

“Nisem vedel,” je ponovil.

“Če zašijeva Škoberneta, bova šla narazen in potem je z mano konec. A misliš da ta starejša dva hočeta od mene kaj drugega kot denar?” Petru se je glas kljub očitnemu naprežanju, da bi to prikril, rahlo tresel.

Gledal ga je in pomislil, da bi se morala več pogovarjati o stvareh, o kakršnih se med seboj pogovarjajo ženske.

“Ga bova pač spustila. Saj še tistih, ki jih poskušava zašiti, ne moreva najti,” je rekel z zaigrano lahkotnostjo v glasu in v istem trenutku sprevidel nesmiselnost svojih besed.

“Ima me,” je rekel Peter. “Če kaj naredim ali ne naredim, me ima.”

“Naslednji teden se ga morava lotit. Izginil boš na bolniško.”

Peter ga je pogledal, in če bi ne bil v situaciji, v kakršni je bil, bi se mu na obrazu risala hvaležnost za njegove poskuse spodbude. A sta oba dobro vedela, da je tudi Leskovec poskušal z vsem mogočim, tudi z bolniškimi, vendar mu ni nič pomagalo.

Do konca službe sta molčala, izmenjala sta le nekaj besed v zvezi s poročilom, ki sta ga morala oddati.

“Nekaj si bova že izmislila,” je rekel Petru, ko sta zapuščala pisarno. “Še zmeraj sva si.”

*

Gostov je bilo le še nekaj, saj so vsi, ki so tisti dan kljub močnemu sneženju prišli gor, skoraj takoj tudi odšli. Zunaj je bila že nekaj časa tema. V prijetno topli sobi so bili le še štirje. Starejša upokojenca, ki pa sta se pogledovala in se drug drugemu smejala kot mlada zaljubljenca, ne da bi ju vreme zunaj količkaj skrbelo, in dva fanta sredi dvajsetih. Kdor bi jima prisluhnil, bi izvedel, da sta bila tisti dan na vrhu že tretjič. Spomladi sta nameravala v Himalajo in prenekateri dan sta s hitrim korakom po večkrat prisopla na vrh, opirajoč se na pohodniške palice, da ju pod težkima nahrbtnikoma, v katerih sta tovorila vsak svojo kanto s petindvajsetimi litri vode, ni preveč zanašalo. Ko sta prišla na vrh še zadnjič, sta stopila noter in si naročila čaj, potem pa še pivo. Če bi bila sama, bi najbrž že odšla, saj je gostilničar, mož s prvimi sivimi kocinami v bradi, občasno pogledal v sobo, tako pa sta kar obsedela. Pogovarjala sta se o svojih načrtih in občasno z naklonjenostjo pogledala k prešernima upokojencema, ki se jima ni nikamor mudilo.

Potem je nekdo potrkal. Gostilničar, ki je s kuharico, debelušno priletno žensko, čistil kuhinjo, trkanja ni slišal. Čez nekaj trenutkov je tisti, ki je bil zunaj, potrkal močnejše in zdaj je gostilničar stopil do vrat in jih odklenil. Pred vrati je stal visok moški močnejše postave, ves zasnežen.

“Bi se dalo dobiti čaj, prosim?” je rekel. Bil je zasopel, njegov glas je zvenel utrujeno.

“Smo že zapri,” je rekel gostilničar, “ampak kar stopite noter.” Odma-knil se je na stran.

Prišlek se je pred vrati otesel snega, snel kapo in vstopil. Gostilničar je zaklenil za njim in mu rekel, naj stopi v sobo za goste. Momljajoče se mu je zahvalil in gostom, ki so sedeli v sobi, kratko pokimal. Njihov začasno prekinjeni pogovor je znova stekel.

Prišlek si je slekel bundo, se skoraj sesedel na klop za mizo in si z roko pogladil plešasto glavo ter venec las, ki jo je obrobljal. Gostilničar mu je prinesel čaj, ga položil predenj in rekel, da si ni izbral najboljšega dne za večerno rekreacijo. Nagovorjeni je prikimal in nekaj polglasno rekel. Gostilničar se je potem obrnil k alpinistoma, ki sta vprašala, ali bi lahko dobila vsak še eno pivo in viljamovko. Prikimal je in rekel, da sta se s kuharico tako ali tako dogovorila, da bosta prespala kar tukaj, na kar je upokojenec rekel, da bi on s svojo "lepo punco" tudi prespal v koči.

Gostilničar je prikimal, da bo v tem vremenu to najbrž res najbolj pametno in da se bo že našla postelja zanju. Nato je stari vprašal, ali bi lahko dobila še čaj z rumom in jabolčni zavitek, če ga je še kaj ostalo.

Gostilničar se je že čez nekaj minut vrnil in prinesel najprej pivo in viljamovki, potem pa še čaj in jabolčna zavitka. Prišlek, ki je za mizo tiho srebal čaj, je vprašal, ali bi lahko tudi on naročil zavitek, in ga imel že čez nekaj trenutkov pred sabo.

Hihotanje starih dveh se je nadaljevalo, alpinista sta se potapljala v pivo in načrte, prišlek je v kotu molče jedel. A mu očitno ni teknilo, več kot polovico zavitka je pustil. Odrinil je krožnik, poklical gostilničarja in rekel, da bi plačal. Ko se je ta prikazal iz kuhinje, sta za račun prosila še alpinista. Šel je nazaj v kuhinjo in se čez nekaj trenutkov vrnil z majhnim zvežčičem in svinčnikom.

"Računov vam ne morem izdati, blagajna je za danes že zaključena," je rekel in pogledal po gostih. "Bo tako v redu?"

Alpinista sta rekla, da je to še najmanjši problem, kar jih ima ta svet, stara dva, ki sta nameravala plačati pozneje, pa sta le odmahnila z roko.

"Tole je tri evre petdeset," se je najprej obrnil k visokemu prišleku. Ta je segel v žep po denarnico in mu izročil bankovec za pet evrov. Gostilničar ga je vzel, se obrnil k luči in iz denarnice nabral drobiž za vračilo. Ko se je zasukal h gostu, je ta z naglim gibom segel v denarnico in vstal.

"Davčna inšpekcija," je rekel, moleč začudenemu gostilničarju pred oči značko. "Prekoračitev dovoljenega obratovalnega časa, kršenje obveznosti izdajanja računov, obljuba nudenja storitve nezakonite prenočitve," je togo zrecitiral.

Gostilničar je stal kot vkopan, gostje so onemeli.

"Da vas ni sram! Da vas ni sram!" je čez nekaj trenutkov z zgroženostjo v glasu skoraj zavpil upokojenec v kotu, ženska mu je tiše pritrdila. Prišlek se ni zmenil zanju.

"Stopite tja," je gostilničarju pokazal proti kuhinjskim vratom. Ta ni rekel nič, samo obrnil se je in ubogljivo stopil v kuhinjo. Gostje v sobi so obsedeli sami.

“Pizda, ne moreš verjet, kakšni ljudje danes hodijo po svetu,” je rekel eden od alpinistov, napol obrnjen k tovarišu, napol k upokojencema.

“V mojih časih bi dobil vrečo na glavo, potem bi pa padalo, da ne bi tega naredil nikoli več,” je srdito rekel stari. V njegovem glasu je bila jeza starega človeka, ki ve, da ni več niti senca tistega, kar je nekoč bil.

“Kaj mora biti narobe s tabo, da narediš nekaj takega?” je rekel eden od fantov.

Medtem ko so se zgražali, je prišlek popisoval gostilničarja. Bil je hiter. Že čez nekaj minut je stopil do vrat, si nategnil kapo na ušesa in poveznil čez še kapuco, si sam odklenil in hitro stopil v noč. Fanta sta se spogledala in vstala.

“Greva,” je rekel eden od njiju in iz žepa nahrbtnika potegnil denarnico. Stopil je do kuhinje, kjer je vznemirjeni gostilničar nejeverno zmajeval z glavo in se pogovarjal s še bolj razburjeno kuharico. Na pult je položil bankovca za dvajset in deset evrov ter vse kovance, ki jih je stresel iz stranskega žepa denarnice, kratko pozdravil in stopil za tovarišem skozi vrata.

*

“Preiskava je pokazala, da je šlo za zlom vratu pri zdrsu,” je rekel stari kriminalist, ko je stopil pred zbrane novinarje. “Obutev je bila neustrezna. Odkrili nismo nobenih znakov nasilja.”

Novinarji so silili vanj s kamerami in mikrofoni, mu zastavljali vprašanja, a je samo zmajeval z glavo, rekoč, da jim je že povedal vse, kar jim ima povedati. In, ko so še kar rinili vanj, dodal, da bi bilo boljše, če bi se obrnili na kakega psihologa ali sociologa. “Morda bi vam znali oni odgovoriti,” je rekel dvoumno. Njegov glas je morda zvenel rahlo cinično, vendar tega ne bi bilo mogoče z gotovostjo trditi.

Potem se je brez pozdrava obrnil in se, ne meneč se za vprašanja, kaj je s tem mislil, odpravil proti vratom. A si je po nekaj korakih premislil in se zasukal. Počakal je trenutek, da je med novinarji, ki so znova dvignili kamere, zavladal molk. Potem je glasno rekel: “Ali pa bi morali vprašati tiste, ki so do konca razfukali to državo.”

Še preden je zaradi prostaškosti izjave, kakršne državni uradnik v javnosti zlepa ne izreče, završalo, je odšel skozi vrata.